
คู่มือ
การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual)

กรมการค้าภายใน

เลขที่ พณ ๐๔๐๒.๓

คู่มือการปฏิบัติงาน
(Work Manual)

เรื่อง

กระบวนการตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญา

กองกฎหมาย
กลุ่มนิติกรรมสัญญา

คู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual)

กระบวนการตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญา

ของ กองกฎหมาย

กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

จัดทำโดย	อนุมัติโดย
กองกฎหมาย กลุ่มนิติกรรมสัญญา	ผู้อำนวยการกองกฎหมาย
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖	กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

สารบัญ

	หน้า
๑. วัตถุประสงค์	๑
๒. ขอบเขต	๑
๓. คำจำกัดความ	๑
๔. หน้าที่ความรับผิดชอบ	๒
๕. Work Flow กระบวนการ	๓
๖. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	๔
๗. แนวทางในการปฏิบัติของบุคลากร	๕
๘. มาตรฐานคุณภาพงาน	๖
๙. ระบบติดตามประเมินผล	๖
๑๐. เอกสารอ้างอิง	๖

ภาคผนวก

๑. กฎระเบียบ/คำสั่ง
๒. รายชื่อผู้จัดทำ

คู่มือการปฏิบัติงาน กระบวนการตรวจร่างสัญญาและยกร่างสัญญา

๑. วัตถุประสงค์

๑.๑ เพื่อให้ส่วนราชการมีการจัดคู่มือการปฏิบัติงานที่ชัดเจน อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ที่แสดงถึงรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานของกิจกรรม/กระบวนการต่างๆ ของหน่วยงาน และสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานที่มุ่งไปสู่การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลงานที่ได้มาตรฐานเป็นไปตามเป้าหมาย ได้ผลิตผลหรือการบริการที่มีคุณภาพ และบรรลุข้อกำหนดที่สำคัญของกระบวนการ

๑.๒ เพื่อเป็นหลักฐานแสดงวิธีการทำงานที่สามารถถ่ายทอดให้กับผู้เข้ามาปฏิบัติงานใหม่ พัฒนาให้การทำงานเป็นมืออาชีพ และใช้ประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร รวมทั้งแสดงหรือเผยแพร่ให้กับบุคคลภายนอก หรือผู้ใช้บริการ ให้สามารถเข้าใจและใช้ประโยชน์จากกระบวนการที่มีอยู่เพื่อขอการรับบริการที่ตรงกับความต้องการ

๑.๓ เพื่อให้การตรวจร่างสัญญาหรือการยกร่างสัญญา เป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒. ขอบเขต

คู่มือการปฏิบัตินี้ครอบคลุมขั้นตอนตั้งแต่หน่วยงานเจ้าของเรื่องได้ส่งร่างสัญญามายังกองกฎหมาย โดยผู้อำนวยการกองกฎหมายและผู้อำนวยการกลุ่มนิติกรรมสัญญาพิจารณาขอบเขตตามลำดับ นิตินทรที่ได้รับมอบหมายดำเนินการตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญา และเสนอให้ผู้ดำเนินการกลุ่มนิติกรรมสัญญา และผู้อำนวยการกองกฎหมายให้ความเห็นชอบตามลำดับ ก่อนดำเนินการแจ้งหน่วยงานเจ้าของเรื่องดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ หากเป็นร่างสัญญาที่ไม่เป็นไปตามแบบตามที่กฎหมายกำหนดหรือเห็นว่าร่างสัญญามีปัญหาในทางเสียเปรียบหรือไม่รัดกุมพอ จะต้องส่งร่างสัญญาให้สำนักงานอัยการสูงสุดตรวจพิจารณาก่อนลงนามสัญญา โดยจะต้องมีการนำเรียนอธิบดีพิจารณาและส่งร่างสัญญาดังกล่าวให้สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณาตรวจร่าง และดำเนินการแก้ไขพร้อมให้ความเห็นประกอบ ก่อนที่กรมจะได้มีการลงนามสัญญาต่อไป

๓. คำจำกัดความ

มาตรฐาน คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นเกณฑ์สำหรับเทียบกำหนด ทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔)

มาตรฐานการปฏิบัติงาน (Performance Standard) เป็นผลการปฏิบัติงานในระดับใดระดับหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นเกณฑ์ที่น่าพอใจหรืออยู่ในระดับที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ทำได้ โดยจะมีกรอบในการพิจารณากำหนดมาตรฐานหลายๆ ด้าน อาทิ ด้านปริมาณ คุณภาพ ระยะเวลา งบประมาณ ค่าใช้จ่าย หรือพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงาน

๔. หน้าที่ความรับผิดชอบ

๔.๑	ยกร่างสัญญา/ส่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อยกร่างสัญญา	: หน่วยงานเจ้าของเรื่อง
๔.๒	ลงทะเบียนรับ นำเสนอผู้อำนวยการกองกฎหมาย	: ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
๔.๓	พิจารณาสั่งการ กลุ่มนิติกรรมสัญญา	: ผู้อำนวยการกองกฎหมาย
๔.๔	มอบหมายนิติกรตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญาแล้วแต่กรณี	: ผู้อำนวยการกลุ่มนิติกรรมสัญญา
๔.๕	ดำเนินการตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญา	: นิติกรที่ได้รับมอบหมาย
๔.๖	นำเสนอร่างสัญญาต่อผู้อำนวยการกองกฎหมาย เพื่อให้ความเห็นชอบ	: ผู้อำนวยการกลุ่มนิติกรรมสัญญา
๔.๗	นำส่งร่างสัญญาให้หน่วยงานเจ้าของเรื่องเสนอผู้มีอำนาจลงนาม	: ผู้อำนวยการกองกฎหมาย
๔.๘	กรณียกร่างสัญญาขึ้นใหม่ โดยไม่เป็นไปตามแบบที่คณะกรรมการนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐกำหนดหรือเห็นว่าร่างสัญญามีปัญหาในทางเสียเปรียบหรือไม่รัดกุมพอ จะต้องส่งร่างสัญญาดังกล่าวให้สำนักงานอัยการสูงสุดตรวจพิจารณาก่อนลงนามสัญญา	: อธิบดีกรมการค้าภายใน

๕. Work Flow กระบวนการ

ขั้นตอนการทำงาน (Work Flow)	ผังงาน (Flow Chart)	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ (ตำแหน่ง/กลุ่ม/ฝ่าย)
๑. หน่วยงานเจ้าของเรื่องขอความอนุเคราะห์ให้ตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญา		-	หน่วยงานเจ้าของเรื่อง
๒. ลงทะเบียนรับเพื่อนำเสนอต่อผู้อำนวยการกองกฎหมาย		๑ วัน	ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
๓. ผู้อำนวยการกองกฎหมายพิจารณาสั่งการ		๑ วัน	ผู้อำนวยการกองกฎหมาย
๔. มอบหมายนิติกรตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญาแล้วแต่กรณี		๑ วัน	ผู้อำนวยการกลุ่มนิติกรรมสัญญา
๕. ดำเนินการตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญา โดยพิจารณาให้มีรูปแบบเป็นไปตามที่คณะกรรมการนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐประกาศกำหนด		๕ วัน	นิติกรที่ได้รับมอบหมาย
๖. เสนอร่างสัญญาต่อผู้อำนวยการกลุ่มนิติกรรมสัญญาเพื่อพิจารณาตรวจทาน		๒ วัน	ผู้อำนวยการกลุ่มนิติกรรมสัญญา
๗. เสนอร่างสัญญาต่อผู้อำนวยการกองกฎหมายเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ		๒ วัน	ผู้อำนวยการกองกฎหมาย
๘. แจ้งหน่วยงานเจ้าของเรื่องดำเนินการต่อไป		-	หน่วยงานเจ้าของเรื่อง
๙. เสนออธิบดีพิจารณาร่างสัญญาก่อนส่งให้สำนักงานอัยการสูงสุด กรณีร่างสัญญาที่ไม่เป็นไปตามแบบที่คณะกรรมการนโยบายฯ กำหนดหรือเสียเปรียบหรือไม่รัดกุม		๒ วัน	อธิบดี
๑๐. สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณาตรวจร่างสัญญาและให้ความเห็น		-	สำนักงานอัยการสูงสุด

๖. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

๖.๑ เมื่อหน่วยงานเจ้าของเรื่องจัดส่งร่างสัญญาที่ตนได้จัดทำขึ้นหรือข้อมูลเพื่อที่จะร่างสัญญา (กรณีไม่ได้ยกร่างสัญญามาให้) พร้อมเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี มายังกองกฎหมาย เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไปจะดำเนินการลงทะเบียนรับเรื่องดังกล่าวและนำเสนอผู้อำนวยการกองกฎหมาย

๖.๒ ผู้อำนวยการกองกฎหมายพิจารณาสั่งการมอบหมายกลุ่มนิติกรรมสัญญาดำเนินการตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญา แล้วแต่กรณี

๖.๓ ผู้อำนวยการกลุ่มนิติกรรมสัญญาพิจารณามอบหมายนิติกรดำเนินการตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญา แล้วแต่กรณี

๖.๔ นิติกรที่ได้รับมอบหมายดำเนินการตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญาตามกรณีที่ได้รับมอบหมาย โดยดำเนินการ ดังนี้

๖.๔.๑ ศึกษาถึงเจตนารมณ์ในการร่างสัญญา โดยอาจศึกษาจากนโยบายของรัฐบาล มติคณะรัฐมนตรี นโยบายกระทรวงหรือกรม ตลอดจนวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของหน่วยงานเจ้าของเรื่อง กรณีที่ข้อมูลประกอบการตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญาไม่เพียงพอ ให้ดำเนินการประสานขอข้อมูลเพิ่มเติมจากหน่วยงานเจ้าของเรื่อง

๖.๔.๒ ศึกษากฎหมาย ระเบียบ และประกาศที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายและระเบียบว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ ประกาศคณะกรรมการนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ ประกาศกระทรวงการคลัง หนังสือเวียนคณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ หรือหนังสือเวียนกระทรวงการคลัง เป็นต้น

๖.๔.๓ พิจารณาร่างสัญญาดังกล่าวได้กระทำถูกต้องตามแบบที่คณะกรรมการนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ ประกาศกำหนดหรือไม่ หากเป็นการยกร่างสัญญาที่ต่างไปจากแบบดังกล่าว หรือมีปัญหาในทางเสียเปรียบหรือไม่รัดกุมพอ จะต้องดำเนินการส่งร่างสัญญาดังกล่าวให้สำนักงานอัยการสูงสุด ตรวจพิจารณาและให้ความเห็น

๖.๔.๔ การใช้ภาษาในการร่างสัญญาจะต้องเป็นภาษาที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ โดยต้องมีเนื้อความที่ชัดเจน รัดกุม กระชับ และมีความเข้าใจง่าย รวมทั้งข้อความในร่างสัญญาจะต้องไม่ตีความได้หลายนัย ทั้งนี้ จะต้องคำนึงถึงการรักษาผลประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ

๖.๔.๕ องค์ประกอบสำคัญในสัญญา

(๑) ระบุชื่อสัญญาให้ตรงตามเจตนารมณ์ของคู่สัญญา กล่าวคือ ทำสัญญาเรื่องอะไรก็ กำหนดชื่อสัญญาให้ชัดเจนตามนั้น

(๒) ระบุสถานที่ทำสัญญาไว้ในสัญญา

(๓) ระบุวันที่ทำสัญญาไว้ในสัญญา

(๔) ระบุชื่อ-สกุลของคู่สัญญาให้ชัดเจนในสัญญาที่สร้างขึ้นว่าแบ่งเป็นกี่ฝ่าย เช่น สัญญา ระหว่างนาย ก. กับนาย ข. บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล โดยต้องระบุชื่อ-สกุลกรรมการผู้มีอำนาจผูกพัน นิติบุคคลนั้นให้ชัดเจน

(๕) ระบุที่อยู่หรือที่ตั้งของสำนักงานแห่งใหญ่ แล้วแต่กรณีของคู่สัญญา

(๖) ระบุเจตนารมณ์ของคู่สัญญาไว้ในสัญญาให้ชัดเจน

(๗) ระบุสิทธิของคู่สัญญา เช่น สิทธิในการบอกเลิกสัญญา สิทธิในการคิดค่าปรับภายหลังการบอกเลิกสัญญา เป็นต้น และหน้าที่ของคู่สัญญา เช่น การส่งมอบวัตถุตามสัญญา การรับประกันความชำรุดบกพร่อง การโอนกรรมสิทธิ์ การชำระค่าจ้างหรือค่าปรับ เป็นต้น โดยระบุรายละเอียดไว้ในสัญญาให้ชัดเจน แม้ว่าเป็นสิทธิหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดก็ควรที่จะระบุไว้ในสัญญาด้วย ในกรณีที่ระบุเกี่ยวกับการบอกเลิกสัญญาจะต้องระบุให้ชัดเจนว่าคู่สัญญาผิดสัญญาในข้อใด เหตุในการบอกเลิกสัญญา ตลอดจนรายละเอียดของการคิดคำนวณค่าปรับ ค่าเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายใด ๆ ที่จะต้องชำระต่อกันภายหลังการเลิกสัญญาว่าคิดในอัตราเท่าใด คัดระหว่างวันที่เท่าใดไปจนถึงวันใด รวมเป็นจำนวนค่าปรับและ/หรือค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายอย่างน้อยเพียงใดให้นำมาชำระภายในกี่วัน ณ สถานที่ใด

(๘) การระบุจำนวนที่เป็นตัวเลขไว้ในสัญญา เช่น ราคาสินค้าหรือค่าบริการ ค่าปรับอัตรา ร้อยละ จำนวนเงินค่าปรับ ระยะเวลาการดำเนินการตามสัญญาหรือการบอกเลิกสัญญา เป็นต้น ให้ระบุจำนวนดังกล่าวทั้งตัวเลขและตัวอักษรให้ถูกต้องตรงกัน ทั้งนี้ กรณีสัญญาจ้างอาจแบ่งชำระเงินเป็นงวดตามเนื้อหา ให้กำหนดอัตราร้อยละของการชำระเงินและจำนวนเงินในแต่ละงวดให้ชัดเจน

(๙) จำนวนสัญญาที่ได้จัดทำขึ้นต้องระบุไว้ให้ชัดเจนว่ามีกี่ฉบับ เพื่อที่จะได้ไม่เกิดปัญหาในภายหลัง และต้องระบุว่าสัญญาทุกฉบับต้องมีข้อความถูกต้องตรงกัน คู่สัญญาทุกฝ่ายได้อ่านและเข้าใจข้อความโดยละเอียดตลอดแล้ว จึงลงลายมือชื่อพร้อมทั้งประทับตรา (ถ้ามี) ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยานและต่างยึดถือไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ

(๑๐) สัญญาประเภทใดที่ต้องปิดอากรแสตมป์ตามอัตราที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายประมวล ราชการ ให้ดำเนินการแจ้งหน่วยงานเจ้าของเรื่องทราบและดำเนินการให้ถูกต้องครบถ้วนด้วย

๖.๕ เมื่อนิติกรได้ดำเนินการตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญาเสร็จสิ้นแล้ว ต้องดำเนินการเสนอร่างสัญญาที่ตนได้ดำเนินการแล้วต่อผู้อำนวยการกลุ่มนิติกรรมสัญญา เพื่อพิจารณาตรวจทาน

๖.๖ ผู้อำนวยการกลุ่มนิติกรรมสัญญาเสนอร่างสัญญาดังกล่าวต่อผู้อำนวยการกองกฎหมาย เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

๖.๗ เมื่อผู้อำนวยการกองกฎหมายได้ให้ความเห็นชอบต่อร่างสัญญาดังกล่าวแล้ว ให้จัดส่งร่างสัญญาดังกล่าวไปยังหน่วยงานเจ้าของเรื่องเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ หากเป็นกรณีการยกร่างสัญญาที่แตกต่างไปจากแบบที่คณะกรรมการนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐประกาศกำหนดหรือมีปัญหาในทางเสียเปรียบหรือไม่รัดกุมพอ ให้ผู้อำนวยการกองกฎหมายดำเนินการเสนออธิบดีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างสัญญาก่อนส่งให้สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณาตรวจร่างสัญญาและให้ความเห็นต่อไป เมื่อสำนักงานอัยการสูงสุดได้ตรวจร่างสัญญาและให้ความเห็นชอบแล้ว จึงดำเนินการจัดส่งร่างสัญญาดังกล่าวไปยังหน่วยงานเจ้าของเรื่องเพื่อดำเนินการต่อไป

๗. แนวทางในการปฏิบัติของบุคลากร

บุคลากรจะต้องตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของคู่สัญญา รวมทั้งให้เป็นไปตามแบบและขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด โดยต้องมีเนื้อหาของร่างสัญญาที่ไม่ทำให้หน่วยงานของรัฐเสียเปรียบ

๘. มาตรฐานคุณภาพงาน

สามารถตรวจร่างสัญญาหรือยกร่างสัญญาแล้วแต่กรณี ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยร่างสัญญาดังกล่าวเมื่อลงนามแล้ว จะสามารถทำให้การดำเนินการของหน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์ตรงตามเจตนารมณ์ของหน่วยงาน อันเกิดประโยชน์สูงสุดต่อทางราชการ และไม่เกิดปัญหาข้อโต้แย้งระหว่างคู่สัญญาในการปฏิบัติตามสัญญา รวมทั้งไม่เกิดปัญหาในเรื่องของการตีความตามสัญญาได้หลายนัย

๙. ระบบติดตามประเมินผล

มีการตรวจสอบติดตามหน่วยงานเจ้าของเรื่องเป็นระยะ ตลอดระยะเวลาที่สัญญานั้นมีผลอยู่ โดยสอบถามถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามสัญญา และสอบถามถึงความประสงค์ของหน่วยงานเจ้าของเรื่องว่าประสงค์จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาที่เกิดปัญหาดังกล่าวหรือไม่ ประการใด เพื่อกองกฎหมายจะได้ดำเนินการยกร่างสัญญาที่แก้ไขให้ตรงตามความประสงค์ของหน่วยงานเจ้าของเรื่อง

๑๐. เอกสารอ้างอิง

๑๐.๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๑๐.๒ กฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ รวมทั้งระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง

๑๐.๓ มติคณะรัฐมนตรี

๑๐.๔ นโยบายของรัฐบาล กระทรวง หรือกรม

๑๐.๕ มติคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง

ภาคผนวก

๑. พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐
๒. ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐
๓. ประกาศคณะกรรมการนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ เรื่อง แบบสัญญาเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ ลงวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑
๔. ประกาศคณะกรรมการนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ เรื่อง แบบสัญญาเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ (ฉบับที่ ๒) ลงวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

๑. นายณรงค์ งามสมมิตร	ผู้อำนวยการกองกฎหมาย
๒. นายธานี ศรีคงยศ	ผู้อำนวยการกลุ่มนิติกรรมสัญญา
๓. นางสาวอารยา สารากรบริรักษ์	นิติกรชำนาญการ
๔. นายภัทรพล ศักดิ์ดาวัต	นิติกรปฏิบัติการ